

ABONAMENT:

Pe an 6 cor.; pe 1/2 an 3 cor.

Pentru România pe an 15 Lei.

Manuscripte nu se redau.

LIBERTATEA

INSERTIUNI:

se socotesc după tarifă cu prețuri foarte moderate.

Abonamentele se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă.

Din strălucitele
pilde ale altora.

II.

Dacă interesante și, pentru noi popoarele oprimate, instructive sunt sfârșiturile vii ce le arată împotrivirea voinicilor Poloni față de eforturile de desnaționalizare a Prusilor, — apoi și mai pline de bune învățăminte ne sunt pildele pe care le aduce chiar ziarul pangerman „Alldeutsche Blätter”, și pe care le comentează dl Berczik Árpád în „B. H.”

Dl Iosef Hoyer, mare naționalist german aruncat de soarte să trăiască între Cehi, scrie în numitul ziar pangerman următoarele: „Acel-ce trăiește, ca mine, în luptă cu Slavii, cunoaște temeinic partea slabă a acestei seminții. Dar' apoi are Cehul o trăsătură frumoasă, pe care nu o poate tăgădui nici pisma, și anume: iubirea inflăcărată de patrie și jertfirea cea aproape fără de hotar (pentru neam)!”

Și dl Hoyer înșiră casuri speciale spre dovedirea vorbei sale.

„Până și palmasul cel serac încă își plătește bucuros ale lui două coroane pe an în fondul pentru susținerea școlilor cehe!”

„Lucrători, industriași mari și mici, bănci, femei, bărbați, juri și fete, toți jertfesc pentru scopuri naționale!”

„Oaspeții unei singure ospetării mari din Praga, au adunat într'un singur an prin colectă între sine, 69.528 coroane asociațiunii cehe pentru spriginirea școlilor!”

„In Praga un domn iubitor de neam, a umblat ani întregi de zile din hotel în hotel și dela tot omul cerea câte un crucer pentru asociația numită. Și acest un singur om aduna pentru asociația lor pe încăte 140.000 cor.”

In fiecare oraș ceh, cum și în cele cu limbi mestecate, se află câte o însoțire deosebită, a cărui scop e, ca să pună mâna pe conducerea orașului, ear' dacă asta s'a întâmplat deja, apoi se lucreze mai departe pentru cehizarea jurului orașului.

Fiecare oraș mai mare ce cade pe teritoriu de limbă cehă, capătă câte o localitate germană primejduită, pe care are chemarea să o cucerească! Așa d. e. Praga a căpătat ca obiect de cucerire orașelul Trebnice, și pentru susținerea școlilor de concurență de acolo (școli făcute anume pentru a cuceri prin ele în oraș cu locuitori germani), a cheltuit Praga anul trecut 21.374 coroane!

In găsirea isvoarelor de bani, Cehii sunt foarte invențioși! Nici nu se mulțumesc cu taxele de membrii la Reuniunile lor culturale, nici cu colectele, ci iscodesc și alte feluri de stoarcere de bani dela publicul mare. Așa de pildă în Nakhod fiind să se zidească o Casină națională și ne-având bani, au introdus niște marce (timbre) speciale, de câte doi fileri

pe care fiecare naționalist ce să prețuește trebuia să le lipească pe fiecare scrisoare ori cartă postală ce trimitea undeva! Și au adunat banii de lipsă casinei, căci nimenea în publicul ceh, foarte bun naționalist, nu se lasă să nu folosească marca națională pe scrisoarea sa, pe lângă cea adevărată postală.

Și acum acest obicei s'alătit grozav între Cehi. De acum încolo nu se mai poate arangea la ei nici o petrecere, care să nu fie supusă acestui bir unic în felul său!, și anume așa, că pe fiecare bilet de intrare la petreceri, precum și pe biletele de teatru, de concert, pe toate se lipește și câte o marcă națională de un cr. pe care o plătește cumpărătorul de bilet, ba și pe socotelile negustorilor, pe epistole, pe toate se pune birul acesta ușor național, care însă la ani face zeci, ba sute de mii!

Asta o fac singuraticii aranjatori de petreceri ocazionale, negustorii, etc., — ear' Reuniunile și Societățile culturale, ridică prețul biletelor de intrare la ale lor petreceri la 5—10 fileri, pe cari îi dau pentru scopuri naționale!

Fabricanții de bere cehi, plătesc după fiecare hectolitr de bere un „bir de apărare” fondurilor naționale!

Și multe alte feluri istețe de stoarcere de bani pe căi ușoare, — picur cu picur însă face marea!, — au iscodit bunii naționaliști cehi. Ear' sfârșiturile se ved cu ochii: *inaintare și întărire pe toată linia!* Căci spiritul de jertfire pentru treburile naționale fiind foarte ridicat la ei, toate întreprinderile le reușesc ușor!

Români! Când veți da și voi atari probe de patriotism, de iubire de neam și de jertfă pentru el, încât chiar apăsătorii să recunoască despre voi aceea ce dl Hoyer recunoaște despre Cehii cei apăsați de frații sei Nemți?

Clubul comitatens
român.

Pe Mercuri (4 Maiu) d. a. dl Dr. Vlad, vicepreședinte al comitetului de pregătire a organizării clubului comitatens român, a conchemat la Deva pe membrii congregaționali români (înțelegem pe cei independenți cari ar putea face parte din un club independent), iar afară de aceia și pe membrii marcanți ai societății române din toate orașele comitatului. S'au trimis de tot vre-o 80 invitații. Au răspuns prin participare aproape jumătate din cei invitați, 38 de inși, și veneau și mai mulți, dar prin o întâmplare care e pentru noi o enigmă imposibilă de deslegat, foarte mulți din cei invitați n'au primit invitațiile, îndeosebi harnicii Zaranieni, cari astfel se interesează foarte viu de aceste lucruri, și ar fi venit încă vre-o 10—20, n'au venit nepriind invitațiile și altfel neștiind de's poftiți ori nu. Regretăm foarte mult acest supărăcios incident, pentru noi cu totul neînțeles.

Cei 38 de Români adunați au acclamat de președinte al conferenței,

pe venerabilul protopresbiter al Zaranului Vasile Dămian, care a deschis și condus consultarea cu tot tactul.

Dl Dr. Vlad, convocătorul conferenței, a arătat scopul ei, a zugrăvit starea desolată în care s'a scufundat clubul românesc din comitat și a espus principiile pe basa cărora trebuie să se constituie clubul de nou: baza legală posibilă. A prezentat proiectul de regulament intern de organizare, (e cel al fraților dela Bistrița Năsăud, cu eliminarea unor puncte ori părți, ce a aflat de potrivit a le modifica). După oarecari discuții, ținute la nivel, s'a primit regulamentul, având a să tipări și a să trimită tuturor membrilor congregaționali, ca și la nemembri fruntași, spre a-l vedea și a să putea înștiința pe baza lui de membri ai clubului.

S'a trecut apoi la constituirea definitivă a clubului. S'a ales 1 președinte al clubului și un comitet de 14, și anume:

Președinte dl deputat dietal Dr. Aurel Vlad, ear' membri în comitet, după putință din toate centrele comitatului, anume: din Brad: Vasile Dămian și Dr. Ioan Papp, din Băița: George Drăgan, din Deva: G. Romanul și Dr. Iustin Pop, din Dobra: Iosif Morariu, din Orăștie, afară de președinte, Dr. Muntean și Dr. Moldovan, din Hațeg: Dr. G. Suci și Dr. A. Străitariu, din Hunedoara: Dr. G. Dubleșiu și Vas. C. Osvadă, din Geoagiu: Dr. I. Margita, din Iia: Dr. St. Rozvan.

Comitetul acesta își va alege, conform regulamentului său intern, unul ori doi vicepreședinți, un notar și celelalte organe necesare.

Venerabilul protopresbiter al Zaranului rugase conferența, îndată când s'a vorbit de constituire, ca pe d-sa acum pentru un timp oarecare să-l absoalve de sarcina conducerii, nesimțindu-se încă destul de restaurat fizicește, pentru a suporta grijile și încordările conducerii, va sta însă la postul său ca și în trecut totdeauna, va fi credincios spriginitor și promovător al intereselor clubului, — dar' pentru a munci în prima linie cu tinerescă tărie și energie, venerabilul protopresbiter Dămian, recomandă pe deputatul dietal Dr. A. Vlad, ceea-ce conferența a și primit cu însuflețire, alegându-l de președinte al clubului și al comitetului lui.

Așa s'a încheiat primul pas de organizare a clubului comitatens, dându-se comitetului tărie și stăruință de a urma acum cu organizarea mai departe în comitatul întreg, până jos în comune, cercând să atragă în legătura lui până și cel din urmă sătuț românesc! D-zeu să-l ajute.

S'a pus apoi în discuție și chestia ce agită azi atât de mult spiritele în comitat, a alegerii de vicișpan, care va avea loc în 18 Maiu. S'a arătat întâi care era să fie ținută noastră ca club românesc, dacă eram organizați mai demult, că adevărată îndată după publicarea concursului, trebuia să ne căutăm un candidat propriu, pe care să-l spriginim cu voturile, chiar și căzând cu el, căci așa era salvat principiul ce ne conduce.

Acum că asta nu se mai poate, fiind concursul încheiat, — clubul a hotărât aproape unanim, ca, având în vedere, că candidatul Pogány e cunoscut ca un om cu mai mult sentiment pentru respectarea legilor și

mai fin, mai urban în atingerile sale cu lumea, pe când Török e cunoscut ca un om brutal, călcător de lege fără nici o remușcare, plus că e cumnat cu fișpanul, deci prin alegerea lui prea ar cădea comitatul pe mâna alor doi oameni, și n'ai avea nici umbră de speranță că abuzurile u-nuia să fie revizuite ori corigate de celalalt, că unul pe altul nici o dată nu s'ar desaproba, — clubul român, doar mai ales din acest din urmă punct de vedere, decide, ca cu voturile sale să spriginească candidatura lui Pogány B., căci prin alegerea lui principiul constituțional de a fi un oficiu controlător al celuialalt, nu tot coperitor al lui, încă va fi mai salvat, mai ajutat, și pentru publicul comitatului acest lucru e de o colosală importanță!

Aducându-se însă înainte aceea, că câțiva din membri, neștiind ce direcție va lua clubul în cauză, au promis lui Török a-l sprigini (din cei prezenți numai 2—3) și că aceștia prin hotărârea clubului ajung în strimtoarea de a-și călca cuvântul dat ori apoi, ținându-și-l, a ieși din club, — clubul, ca să nu se facă ruptură în acest cas, pentru acest obiect, a decis față cu acești membri, că dară nu-i constrânge acum odată la supunere și solidaritate față cu conculus clubului privitor la alegerea de vicișpan, dar' le cere, ca pe cât numai pot, să cerceteze se se desărcineze de angajamentul luat pentru persoana pe care clubul nu vrea s'o onoreze cu voturile sale, și apoi să se absteie dela votare!

Încolo clubul enunță ca lucru important, ca membrii săi să se prezinte solidari în fața acestui act, dând deja de acum dovadă de disciplină și ținere bărbătească laolaltă! Credem că membrii români ai congregației, vor și înțelege acel apel ce se face la ei de fruntașii lor întruniți la Deva, și vor urma chemării.

ORĂȘTIA ȘI ASOCIAȚIUNEA.

In cel mai nou număr din „Transilvania” organul Asociațiunii, aflăm următoarea poziție de protocol a comitetului central, Nr. 76. (șed. din 14 April a. c.):

Direcțiunea desp. Orăștie cu scrisoarea s'a din 6 Martie a. c. înaintează procesul verbal al adunării cercuale, ținută în Orăștie la 6 Noiembrie 1902.

In adunarea cercuală s'a aprobat darea de seamă despre gestiunea anului trecut, însă budget nu s'a stabilit.

In anul trecut despărțământul nu a lucrat.

Se ia act. Hotărârile adunării cercuale din 6 Noiembrie 1902 se aprobă.

Direcțiunea despărțământului va fi recercată a îngriji, ca procesele verbale să se înainteze în viitor țără întârziere și ca în adunarea cercuală să se stabilească în tot-deauna budgetul pentru anul viitor.

Comitetul central regretă, că acest despărțământ nu a dat în anul trecut nici un semn de viață, și invită direcțiunea, să inaugureze cel puțin în viitor o activitate mai mulțămitoare și rodnică în sinul acestui despărțământ, care după împrejurările

favorabile în cari se află, ar putea deveni unul dintre cele mai de frunte despărțăminte ale Asociațiunii!”

Procesul D-lui Vasile E. Moldovan pentru 5 articli din „Foaia Poporului” apăruti sub titlul „Despre originea noastră” se va desbata la Cluj în 12 și 13 Maiu st. n. sub presidenția judecătorului de tribunalul Arthur Reinbolt. Procuror Dr. Bigner; apărător, fratele acuzului, dl Dr. Valer Moldovan, adv. în Turda.

Procesul va fi mare și agitat. Intre jurați e și deputatul Baron Artur Feilits. Foile maghiare din Cluj agită deja pe tema acestui proces.

GREVA.

— Pricinile cari i-au dat curagiul; sfârșitul ei un dublu fiasco. —

In aria economiei să sbuciumă două tabere puternice. De-o parte marele capital însoțit cu industria și specula. De altă parte brațele de muncă — muncitorii.

Nici una din tabere nu poate trăi fără ajutorul celeilalte. Dar fie-care și-ar trage focul la oala sa. De aici apoi lanțul nesfârșit al frecărilor și a luptelor pătimăse.

Mai ales în timpul mai nou, când pe de-o parte marele capital numai ajutat de o speculă puternică și nu totdeauna cinstită, mai poate aduce roadele dorite, — pe altă parte, când muncitorimea își cere și ea drepturile de om și de factor tot atât de însemnat ca și capitalul — lupta economică s'a făcut mai vrăjmașă. Din vâlmașagul acestei lupte ies rënd pe rënd nouă specule în tabera capitalului și nouă arme în tabera muncitorilor, ce se întărește prin inteligența noilor membrii și prin organizarea tot mai strinsă și mai puternică.

Arma cea mai puternică a brațelor de muncă, de data asta este greva. De câte-ori brațele de muncă (brută sau intelectuală) voiesc să stoarcă nouă favoruri ori să împiedece nouă atacuri din partea marelui capital (ce să presintă în formă de întreprinderi de comunicație, fabrici, negoț, agricultură) — în o clipă potrivită opresc munca — fac „grevă”. Prin încetarea muncii, capitalul ajunge în neproductivitate care e foarte aproape de agonia sau chiar și moartea — bancrotul formei, în care e turnat capitalul atacat de grevă.

Ca ori-ce luptă, și greva are două ascuțisuri. Și nime nu poate ști înainte, care dintre aceste ascuțisuri va tăia mai adânc, mai mortal. Căci greva de multe ori nenoroceste brațele de muncă întocmai cum poate nenoroci pe stăpânul, contra căreia este îndreptată.

Cea mai proaspătă grevă, — care ne privește și pe noi — greva funcționarilor dela căile ferate ungare — să sfârși cu înfrângerea funcționarilor, a brațelor de muncă, și cu biruința guvernului,

a reprezentantului marelui capital, turnat în forma întreprinderii de comunicație.

Greva dela trenurile ungare pe lângă imensa ce i-o dete numărul greviștilor de aproape 40.000 oameni și colosalele pagube și încălcări rămase în urma ei, e foarte interesantă prin cele ce i-au premers și prin treptele desvoltării sale.

Germanul acestei greve e de a se căuta în apucătura urită a guvernului, că face agenți de maghiarizare din slujbașii unei întreprinderi curat economice — cum e întreprinderea trenurilor. Acești slujbași, simțind apoi rolul în care sunt puși, și-au perdut rânduiala slujbei și în loc să poarte interesul public și economic, s'au cocoțat și s'au îngâmfat. Coccoțarea și îngâmfarea însă cere bani și stare socială. Foloșind privilegiul urcării plăților la tot felul de slujbași, — slujbașii trenurilor au cerut salarii groase și ranguri înalte.

Guvernul în pripă mare a și voit să le astupe gura, dar planul de lege pentru regularea salarelor, n'a mulțumit pe slujbașii trenurilor și răsfățați cum se simțesc, de-odată au pus mâna pe arma cea mai de pe urmă: — au deschis greva!

Prin urmare greva dela trenuri e departe să fie o grevă economică — deoarece ea are la dosar sau poate chiar ca isvor — o greșită ținută politică.

Sfârșitul grevei apoi e un fiasco dublu. Căci numai la părere a învins guvernul asupra slujbașilor.

De fapt guvernul a mâncat o strașnică înfrângere — lăsând să se dovedească faptul, că politica lui și sistemul seu de guvernare e zidit pe iluzii deșerte și pe crederi mincinoase.

Până ieri slujbașii trenurilor erau răsfățați de guvern, care îi scotea la iveală ca pe corporația cea mai „patriotică” și cea mai aprigă în maghiarizare!

Azi s'a dovedit, că acești „stâlpi” ai maghiarisării nu sunt decât nește oameni, ce nu stau la indoială să arunce țeara în prăpastia bancrotului și a nenorocirii, dacă nu le face lor toate plăcerile.

FOIȚA

Donna Clara.

„O să iai pe Don Alphonso!
„Nemutat îmi e cuvântul!
„Ori pe el, ori turnul colo
„Mucezit... și-a fi mormântul”
„Tată! — „strigă Donna Clara,
„Tată! — „Ai a te decide
„Până-n zori!...“ A zis și-n
[urmă-i]

Greu zăvorul să închide

II.

Don Rodrigo, Don Rodrigo,
Căru-i tu jurat credință...
Meriți tu atâtea lacrimi
Și atâtea suferință,
Cătă 'ndură Donna Clara
Numai, numai pentru tine?!
„Ah!... Urasc pe Don Alphonso!
„Mor Rodrigo... mor mai bine!...“

II.

E târziu, târziu în noapte...
Ca păcatu-i negru cerul,
Sub balconul Donnei Clara
Ce e?!... Umbră?... cavaleru?!...
Dar auzi, auzi... ca'n șoaptă...
Ah!... Doar' vîntu-n frunza rară;
Nu!... E el... e Don Rodrigo,
Sună tainic din gitară:

Vreme de aproape o săptămână acești „patrioți fără prihană” au ris drăcește pe cadavrul țerii lipsită de vinele comunicației.

Nici rugămintele, nici amenințărilor, nici vaetele, nici groaznicele pagube, n'au putut pune în lucru pe acești „patrioți”. Numai puterile brutale, baionetei, au fost siliți să se plece.

Și s'au plecat învinși și guvernul încă își plânge isbânda.

Fiascul e deplin.
Țeara a perdut milioane și și-a sdruncinat reputația; guvernul și-a dovedit greșala politice sale și funcționarii dela trenuri și-au jertfit câteva sute de soți fără alt rezultat.

Vasile C. Osvăd.

Tricolorul prigonit la Hunedoara.

A doua zi de Paști 8 voinici Călușeri români din Batiz, au mers să joace eroicul joc național „Călușerul” și la Hunedoara, ziua în oraș, iar seara la concertul ce era avisat. Au căpătat îngăduință dela Căpitănie, dar mai târziu vându-i prin oraș cu frumosele brăne tricolor în brâu și vâtavul peste piept, căpitanul a trimis panduri de i-a oprit! Peste 8 zile i-a chemat să-i pedepsească. Flăcăii s'au înfățișat cu apărătorul Dr. Dubleș, dar șovinistul căpitan tot i-a pedepsit cu câte 1 fl. pedeapsă ori 6 ore închisoare. Indesebi le-a băgat căpitanul de vină, că acela n'a fost portul curat al Călușerilor, că ei au avut cămăși cam ungurești, cu mâneci strîmte, și pe acelea tricolorul românesc!

Zi-i volnic din țeara lui Török și închină-! Doar' n'a avut drept să-i pedepsească, căci este ordin ministerial care iartă purtarea tricolorului la Călușeri, ca fiind acea parte întregitoare a costumului însuși! Și ca atare e iertat să-l porți! Dar cu archișovinistii dela Hunedoara cine să birue!

Așa să calcă la noi zilnic drepturile noastre prin o administrație abusivă și fără inimă!

Cei 8 flăcăi loviți de șovinistul hunedorean sunt: Petru Muntean vâtav, Nicolae Ardelean, Mihai Petroesc, Ioan Predoni, Nicolae Bucșa, Mihaiu Frențoniu, Aron Muntean și Mihail Cirlea, juni.

IV.

„O vino cu mine,
„O vino și fugi!...
„In țară mai dulce,
„Cu soare mai cald,
„Cu cer mai albastru
„Cu lunci de smarald...
„In țara iubirii... iubirii!
„O vino cu mine
„O vino și fugi
„Și lasă-ți părinții!
„Și frați și surori
„Și rude și țară...
„Palate comori...
„O vino... în țara iubirii.

„O vino cu mine,
„O vino și fugi!...
„In țară mai dulce
„Cu soare mai cald,
„Cu cer mai albastru
„Cu lunci de smarald
„In țara iubirii, iubirii!“

V.

„Vin Rodrigo... vin!... șoptește
Donna Clara... și scărița
De mătășă, din fereastră
Sboară 'n jos... ca veriga
Sprinten urcă Don Rodrigo
Sus e!... Umbră-i... arătare?!
Și prin noapte lin s'aude
Un oftat... o sărutare

12820—1903. bftd număr.

Măsolat.

Ō Felsege a Király nevében!

A kolozsvári kir. törvényszék mint esküdtbírószék B. P. 574/903. k. ű. sz. vádirat második részében megjelölt kifejezéseinek sajtó útján közzétételével, a kvári kir. tszék mint esküdt bíróság által ígátás vétsége miatt 1903. évi május 14-én elítelt Dr. Maniu Cassius és 1903. évi május 16-án elítelt Moța Jánosot tehát vétsége elkövetőit azok elkövetése miatt nyilvánosan feldicsért?

Igen-e vagy nem?
(7) hétnél több szavazattal „igen”-el feleltek bíróság és bünszék mondatik ki a btk 172 §-ik bekezdésében irt és e szerint minősülő nemzetiség ellen gyűlöltre való ígátás vétségében, valamint ezela btk 95 §-s szerint eszmei halmazatban levő s. a. btk 174 §-1-ső bcr. 1-ső és második tételében irt is e szerint minősülő feldicsérés vétségében és azért a Btk. 174. és 95 §-ai alapján a btk 913, anak alkalmazásával (5) őtt honapi fogházbüntetésre ítélték és elmarasztaltatik az eddig felmerült 15 K valamint az ezután felmerülő összes büntügyi költségek hordozásában.

Ítélt:

Joanovici Valér Gyula, a ki harai szül. szászvárosi lakos, 25 éves, magyar honos, gör. kel. vall., nőtlen, „Libertatea” lap felelős szerkesztője, vagyontalan, irástudó, tartalékos katona miután a következő kérdésekre.

I-ső főkérdés: Büns-e Joanovici Valér Gyula, mint felelős szerkesztő abban, hogy a Szászvárosban megjelenő „Libertatea” című politikai hetilapnak folyó évi május hó 23-án kiadott 19-ik számában „Procesul foii „Libertatea” „Sus inimile” cím alatt megjelent cikknek, 10422/903. k. ű. számú vádirat első részében megjelölt kifejezéseinek sajtó útján közzétételével a román nemzetiséget a magyarnemzetiség ellen gyűlöltre ígátta?
Igen-e vagy nem?

(7) hétnél több szavazattal „igen”-el feleltek.

II-ik főkérdés: Büns-e Joanovici Valér Gyula vádlott mint felelős szerkesztő abban, hogy a Szászvárosban megjelenő „Libertatea” című politikai hetilapnak f. é. május hó 23-án kiadott 19-ik számában „Procesul foii „Libertatea” „Sus inimile” cz. a. megjelent cikknek a 10422/903. k. ű. számú vádiratban, második részében megjelölt kifejezéseinek sajtó útján közzétételével, a kvári kir. tszék mint esküdtbírószék által hozott ítélet szerint ígátás vétsége miatt 1903. évi május hó 14-én elítelt Dr. Maniu Cassius, és 1903. évi május hó 16-án elítelt Moța János által elkövetett ígátás vétségét, tehát a törvény által vétségnek nyilvánított cselekményt nyilvánosan magasztalta? Igen-e vagy nem?

(7) hétnél több szavazattal „igen”-el feleltek.

III-ik főkérdés: Büns-e Joanovici Valér Gyula vádlott, mint felelős szerkesztő abban, hogy a Szászvárosban megjelenő „Libertatea” című politikai hetilapnak folyó évi május hó 23-án

VI.

„Aleargă, aleargă
„Fugare iubit!
„Mai repede du-ne,
„Ca paserea 'n sbor,
„Ca fulgeru'n ceruri,
„Ca gândul de dor...
„In țara iubirii... iubirii!
Tot ceru-i o pară
Mii fulgere cad
Vuetând... Dar cine-i
Oprește în loc?!...
El o strânger mai tare
La pieptu-i cu foc...
„In țara iubirii... iubirii!“
„Aleargă, aleargă
„Fugare iubit
„Mai repede du-ne,
„Ca paserea 'n sbor,
„Ca fulgeru'n ceruri,
„Ca gândul de dor...
„In țara iubirii... iubirii!“...“

VII.

„Ah!... Ce frumos!...“ Și lung of-
[tează
Gentila domnișoară Clara...“

kiadott 19-ik számában „Procesul foii „Libertatea” „Sus inimile” cím alatt megjelent cikknek a 10422/903. k. ű. sz. vádirat második részében megjelölt kifejezéseinek sajtó útján közzétételével, a kvári kir. tszék mint esküdt bíróság által ígátás vétsége miatt 1903. évi május 14-én elítelt Dr. Maniu Cassius és 1903. évi május 16-án elítelt Moța Jánosot tehát vétsége elkövetőit azok elkövetése miatt nyilvánosan feldicsért?

Igen-e vagy nem?

(7) hétnél több szavazattal „igen”-el feleltek bíróság és bünszék mondatik ki a btk 172 §-ik bekezdésében irt és e szerint minősülő nemzetiség ellen gyűlöltre való ígátás vétségében, valamint ezela btk 95 §-s szerint eszmei halmazatban levő s. a. btk 174 §-1-ső bcr. 1-ső és második tételében irt is e szerint minősülő feldicsérés vétségében és azért a Btk. 174. és 95 §-ai alapján a btk 913, anak alkalmazásával (5) őtt honapi fogházbüntetésre ítélték és elmarasztaltatik az eddig felmerült 15 K valamint az ezután felmerülő összes büntügyi költségek hordozásában.

Végül a B. P. 574 §. végzése bekezdése alapján köteleztetik vádlott arra, hogy jelen ítélet jogerőre emelkedése után a Szászvárosban megjelenő „Libertatea” című heti lapnak ezen ítélet jogerőre emelkedése után legközelebb megjelenő számában a saját költségén különben végrehajtás terhe alatt magyar nyelven közzétettesse.

Indokok:

Vádlottnak a rendelkező részben irt vétségében bünsül kimondása az esküdték határozatán alapszik.

A büntetés kiszabásánál enyhítő körülmény gyanánt vételelt tekintetbe védtel büntetlen előélete valamint az hogy vádlott a kolozsvári kir. törvényszék mint esküdtbírószék által Dr. Maniu Cassius és Moța János ellen 1903. évi május hó 14-én és 16-án hozott s nézete szerint súlyosnak tartott ítéletei miatt felindulásában tette közé a vádbeli cikket, miért is tekintve azt hogy súlyosító körülmény fenn nem forog a btk. 91 §-a alkalmaztatott e miután jelen esetben a btk. 95 §-ban irt eszmei halmazat forog fenn a btk. 174. és 9533 alapján szabadott ki, a rendelkező részben irt büntetés.

A büntügyi költségekre vonatkozó határozat a Bp. 279. és 480. §-án az ítélet közzétételére vonatkozó, intézkedés pedig a Bp. 574 §. végző bekezdésén alapszik.

A kvári kir. tszék mint esküdtbírószéknek 1903. évi november hó 11-én tartott ülésből Br. Szentkereszty Zsigmond elnök s. k., Dr. Felyovitz s. k. jegyző.

Kiadatik azzal hogy még nem jogerős.

Br. Szentkereszty Zsigmond s. k. elnök.

2027—1904. szám B.

Măsolat.

Hivatalos másolat.

Ō Felsege a király nevében a. m. kir. Curia!

Nyomatvány útján elkövetett ígátás vétségével vádolt Joanovici Va-

De pa... Pardon!... n'am drept s'o [spun

Vězut-a deja primăvara...
„O fi! o fi!... Dar zău eu nu cred,
„Povești, minciuni de prin vechime,
„Azi?! Il plătetiți cu zestre grasă,
„Și... nu vrea să te fure nime!“

V. Bontescu.

Nesimțire.

Câte-odată 'mi pierd simțirea;
Nici nu-'s vesel, nici nu-'s trist.
Impetrit mă lasă vraja
Rapsodiilor lui Liszt.

Stau ș'admir chipul Madonnei...
Plictisit privesc la el
Și nesimțitor mă lasă
Geniul lui Rafael.

Nici Schakespeare ce 'n a lui artă
Lume de gândiri ascunde,
Nici adâncul Eminescu
Nu mă poate-atunci pătrunde.

Dar... privind cu nepăsare
Fața Venerei din Milo,
Dacă te-ași vedea pe tine, —
— M'ăș cutremura, copilo.

Cluj, 1904.

V. E. Moldovan.

lér Gyula ellen a kolozsvári kir. törvényszék mint esküdtbírószék előtt folyamatba tett s ugyanott 1903. évi november hó 11-én 12820 sz. a. ítélettel elintéztett bünvádi ügyet a vádlottnak és védőjének semmiségi panasza folytán 1904. évi márczius hó 3-én tartott nyilvános tárgyaláson melyben Dr. Kelemen Mór tanácsvezető, curiai bíró, tanács-elnök, Mikó Miklós, — Zsigmondovics Mihály, Tarnai János, — Szegheő Ignác, Dogáriu Tamás és Pichle Lipot ítelőbírák vettek részt, a korona ügyész képviselőjében Tassy Pál korona ügyész helyettes járt el, a jegyzőkönyvet pedig Eder Kálmán albiro, tanácsjegyző vezette, a korona ügyész meghallgatása után vizsálat alá vevén következő

ítéletet hozott:

A vádlottnak védőjének a B. p. 427 §-ának 4. pontjára alapított semmiségi panasza visszautasítottatik, a B. p. 385 §-ának 1., a., pontjára alapított semmiségi panasza pedig elutasítottatik; — ellenben az ugyanazok által a B. p. 385 §-ának 3. p. alapján bejelentett semmiségi panasznak hely adatik, az esküdtbírószék ítéletének a büntetésre vonatkozó rész, a B. p. 417 §-ának alkalmazásával az 1892. évi XXVII-ik t.-cz. 3 §-ában megjelölt célokra fordítandó, 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett fizetendő, behajtatlanság esetében 30 (harminc) napi fogházra átváltoztatandó 300 (háromszáz) korona pénzbüntetésre ítéltetik. Egyebekben az esküdtbírószék ítélete nem érintetik.

Indokok.

A kir. ügyész által a B. p. 427 §-ának 4. p. és 385 §. 2. p. alapján bejelentett semmiségi panaszt a korona ügyész a mai tárgyaláson visszavonván, e perorvoslat elbírálása mellőztetett.

A védő az esküdtbírószék főtárgyaláson a III. főkérdésnek külön feltevése miatt a B. p. 427 §-ának 4. pontjára hivatkozással semmiségi panaszt jelentett be, de azt az ítélet kihirdetésekor nem érvényesítette; a semmiségi panasz indokolásában ez a semmiségi ok újból érvényesítettik.

Mint hogy azonban a B. p. 426 §-a szerint semmiségi panaszt az esküdtbírószéknek csak ítélete ellen lehet használni, ezt pedig a B. p. 388. §-ának 4. sz. a értelmében az ítélet kihirdetésekor kell bejelenteni: a perorvoslat indokolásában elkésetten érvényesített ez a semmiségi panasz a B. p. 434 §-ának 3-ik bekezdése értelmében visszautasítandó volt.

A vádlottnak a védőjének a B. p. 285 §-ának 1. a) p. alapján bejelentett semmiségi panasza alaptalan, és mint ilyen a B. p. 437 §-ának 4-ik bekezdése értelmében elutasítandó volt; — mert az esküdték határozata alapján az esküdtbírószék ítéletében valóknak elfogadott ama tények, hogy a vádlott nyomtatvány útján a román nemzetiséget a magyar nemzetiség ellen gyűlöltre ígátta, hogy továbbá a törvény által vétségnek nyilvánított cselekményt nyilvánosan magasztalta és annak elkövetőit az elkövetés miatt nyilvánosan feldicsérte, büntetendő cselekmények tényálladékat foglalják magukban. A btkv. 174 §-ában ütköző cselekményekre vonatkozóan a semmiségi panasz indokolásában felhozott az a kifogás, hogy a feldicsért cselekményekre vonatkozó ítéletek a most vádba helyezett tettek elkövetése idején még jogerősen elbírálva nem voltak s hogy ennélfogva, a btk. 174 §-ban meghatározott vétségek tényálladéka megállapítható nem volt, — nem állhat meg. A törvény ugyanis kivételként hogy a magasztalt tett vagy a feldicsért tettes bünvádi perbe fogatott legyen; — az idézett §. védelmének tárgya a törvényisztelet, ez pedig a nélkül is megsérthető.

De helyet kellett adni a vádlott és védője által a B. p. 385 §-ának 3. p. ra hivatkozással bejelentett semmiségi panasznak. Vádlott büntetlen előélete és különösen politikai izgalmtól felhevült kedélyállapota ugyanis oly nyomatékos enyhítő körülmények, hogy vele szemben a törvényben megállapított szabadságvesztésbüntetés legkisebb mértéke is aránytalanul súlyosnak jelentkezik; a btk 92 § alkalmazásának feltételei jelen esetben fennforognak. Mint hogy pedig az esküdtbírószék e §-t feltételeinek fennforgása daczára nem alkalmazta, ítéletét a bp. 385 §-ának semmiségi okából megsemmisíteni és a bp. 437 §-ának 4-ik bekezdése értelmében a törvénynek megfelelő jelen ítéletet hozni kellett.

A koronaügyeszi helyettes a tárgyaláson azt indítványozta, hogy miu-

tân a btkv. 174 §-aba ütközö cselekmények súlyosabb nemű büntetéssel járnak mint a btkv. 172 §-aba ütközö cselekmény, s ennél fogva az előbbiekre meghatározott büntetés nem talált alkalmazást: vádlott a 174 § alapján mondassék ki bűnösnek és az ezen §-ba ütközö cselekmények a 172 §-ba ütközövel mondassanak ki a btkv. 95 §-a értelmében halmazatban levöknek. Ez az indítvány azonban azért nem volt figyelembe vehető, mert a felhozott körülmény miatt semmisségi panasz nem használható, hivatalból pedig a semmisségi ok csak akkor észlelhető, ha a vádlott sérelmére szolgált (B. p. 385 §-ának utolsó bekezdése) a mi a jelen esetben nem fogrog fenn: a vádhatóság indítványának tehát helyet adni nem lehetett.

Kelt Budapesten, 1904. évi márczius hó 3-ik napján.

Vörösmarthy Béla s. k.,
elnök.

Tarnai János s. k.,
előadó.

A másolat hitelül!

A kir. ügyészség kiadó hivatala,
Kolozsvár, 1904. április hó 21-én.

Makkai Ede,
kiadó.

Ez az ítélet a 2027/904 B. számú curiai végzés folytán jogerős és végrehajtható.

A kolozsvári kir. Törvényszék mint büntető bíróságnak 1904. évi április hó 13-án tartott üléséből.

Báró Szentkereszthy s. k.,
elnök.

A másolat hitelül!

A kir. ügyészség kiadó hivatala,
Kolozsvár, 1904. április hó 21-én.

Makkai Ede,
kiadó.

Rézboiul.

Nouă biruință iaponeză.
Rușii bătuti și pe uscat!

De pe câmpul de rézboiul din Asia vin știri cari lovesc în inimile Rușilor, ca tot atâtea petri!

La riul Jalu s'a dat întâia luptă mai mare pe uscat între Ruși și Japonezi, și după lupte destule de grele, de 5 zile, *Rușii au fost bătuti, scoși din întăriturile lor și alungați spre Nord, perzând peste 800 soldați, 20 ofițeri, 28 tunuri, și numeroase munițiuni și proviziuni.*

Știrea asta a isbit pe toți câți urmăresc peripețiile acestui rézboiul, căci toate foile așa scriau, și generalii ruși cu încredere așa prociu, că și dacă pe apă le-a umblat mai prost, fiindcă nu și-au putut aduna toată puterea acolo, — dar' pe uscat îi vor vântura pe Japonezi ca pleava! Și iaca întâia probă arată, că nici aici nu-i taria rusească așa de grozavă, ci o pățesc de nou ca cu Turcii în 1877 când crâncenul păgân era se-i svirle pe Muscali în Dunăre, și când Tarul scria Principelui Carol: „Vino sub orice condițiuni, că altfel cauza creștinătății e pierdută!“ Și veni Carol și după grele jertfe îl mântui.

Pe lângă Manciuuria însă nu este nici un Carol!...

Dar' iată pe scurt ce s'a întâmplat mai nou la riul Yalu:

Săptămâna trecută întreagă, Japonezii au petrecut-o în încercări de a trece din Corea peste riul Yalu în Mandciuria, deci pe pământ rusec, spre a lua lupta cu Rușii pe uscat. Rușii se întăriseră în șanțuri și păzeau riul, ca Japonezii să nu-l poată trece. Când Japonezii au făcut întâia încercări de trecere, Rușii au dat cu tunurile asupra lor și asupra podului de pontoane ce făcuseră, stricându-l. Dar' au apărut corăbiile iaponeze pe riul și cu tunurile lor grele au astupat gura tunurilor ușoare de câmp rusești, și au coperit trecerea Japonezilor prin alt punct al riului.

Au trecut numai vre-o două bataioane cu câteva tunuri, cari au început a ataca pe Ruși din câteva întărituri. Venind însă Rușilor ajutor ca mâne au respins ei de nou pe Japonezi, cuprinzând iarși întăriturile pierdute. Au urmat apoi zilnic hârțueli în jurul riului, până ce Sâmbătă în zori Japonezii, apărați de tunurile lor bune, au putut trece riul în trupă mare și Duminecă au luat lupta pe toată linia cu Rușii.

A fost o luptă destul de mare, căci linia de foc se întinsese pe vre-o 5 kilometri. Japonezii au încungiuat aripa stânga a Rușilor și după grele și îndelungate zbatari, cu perderi mari din amândouă părțile, Rușii s'au vîzut siliți a se retrage părăsind întăriturile ce-și făcuseră în pământ și satele și orașele ce cuprinseseră în apropierea riului. Se retrag spre Nord. Din orașul Antung, Rușii trebuind să iasă, i-au dat foc.

Lupta a fost destul de crâncenă: *Japonezii au luat dela Ruși 28 tunuri rezezi, au prins 20 ofițeri și au rămas prin șanțuri și pe câmp vre-o 800 soldați!* Din parte iaponeză încă arfi căzut vre-o 600.

Taria japonezilor a stat în tunurile mai bune, mai mari!

Rușii s'au retras spre Munții din apropiere, și acolo așteaptă întărituri.

Deși știrea e dureroasă pentru Ruși, că le demoralizează și descuragiază trupele, ear' în Japonezi crește curagiul și însuflețirea în măsură uriașă, — totuși multă lume nu dă prea mare însemnătate acestei prime lupte, căci se crede că planul lui Ciuropatkin, generalisimul muscălesc, este tocmai acela, ca se-i lase pe Japonezi să vină în sus prin Mandjuria până spre Carbin, unde e grosul armatei muscălești, și atunci se va da apoi lovitura de moarte japonezilor. Căci prin înaintare tot în sus, trupele lor se depărtează de mare, corăbiile nu le mai pot da ajutor nici le mai pot așa ușor aduce hrană și munițiuni și va fi mai ușor a-i zdrobi.

Dar' tot așa de ușor se poate înșela generalisimul muscălesc, cum s'a înșelat în 1877 când în fel asemenea de îngâmfat, a respins la început ajutorul României, spunând că n'are lipsă de el, că în 3 săptămâni cel mult, își va adăpa calul în fântâna din curtea sultanului!...

Correspondență

Din Zarand.

Sinodul protopresbiteral

(Urmare și fine.)

Face mai departe evident raportul școlar al protopresbiterului, că în anul 1903 au fost aplicați 37 învățători în tract, din cari 24 cu studii pedagogice; teologice și pedagogice 3; numai teologice 3, iar cu mai puțină pregătire 7; — 15 definitivuri, 15 provizorii și 7 tolerați.

Protopresb. a vizitat școalele din 10 comune. Peste tot locul (afară de București) a aflat ordine și școalele provăzute cu cele de lipsă și învățământul în rânduală. N'a putut cerceta mai multe școale din cauzele vechi: poporul îmbrăncit de sarcini, nu poate suporta toate greutățile și nu se poate ajunge la delăturarea urgentă a tuturor scăderilor. Scopul visitațiilor altfel se atinge la esamenele de vară, când protopresb. merge la esamene ori trimite bărbați cu interesare cari cearcă înlăturarea scăderilor observate în școale.

La esamenele de vară se trimit învățători să iee parte în fiecare comună, făcându-și observările lor și dând raport la concentrarea dela esamenul din Brad.

Resultatul esamenelor a fost foarte bun în 3 școale: Cebea, Criștior, Blăjeni, bun la 7, îndestulitor în 23, mijlociu la 1 și slab în 1.

În 23 și 24 April 1903 s'a ținut conferența învățătoarească, bine cercetată și cu bun rezultat încheiată.

Cu finea anului școlară 1902—3 erau vacante 23 posturi din inv. S'a dat ordin ca comitetele parohiale să publice îndată concursurile. 16 comune au dat concurs, 7 nu. S'au ales 3 inv. definitiv, 20 s'au instituit provisor. Învățământul s'a început la vreme, în 1. Octobrie.

Protopresb. a dat ordin la timp ca școalele să fie aduse în bună ordine, provăzute cu cele de lipsă, curățite etc.

S'a cerut și ajutorul organelor administrative — unde a fost lipsă — pentru încassarea pedepselor pentru lipsiri dela școală.

Din fundațiune „Fătu“ s'au împărțit 106 cărți gratuite, la 14 școale. S'a întreprins la inspectorul reg. de școale și la consistor ca să nu se mai încasseze cei 30 fil. de fiecare elev pentru fondul regnicolar de pensiuie, acolo unde învățătorul nu e membru al acelui fond, ci numai de unde învățătorul e membru, iar unde s'a încassat pe nedrept, acolo să se restituie taxele primite.

S'a înaintat reclamare la Direcțiunea Societății „12 Apostoli“ din Ruda, să nu mai tragă bir de școală dela lucrătorii noștri cari n'au copii la școala acelei societăți. Aceea însă a dat răspuns negativ. S'a cerut întreprinderea Consistoriului în calea sa.

În ce privește purtarea socotelilor bisericesti, starea e mai bună ca în trecut, căci numai dela 3 comune n'au intrat rațiociniile, din celelalte da. În cele 3 s'a trimis mandatar spre a le compune și lor socotelile.

Rațiociniul fondului tractual a fost aprobat pe toți anii până la finea 1902 și însuși consistorul stăruie să se încasseze mai energic restanțele față cu acest fond și apoi a se plăti pasivele lui, cum și datoria protopresbiterului.

Plățile față de fond merg altfel înțet de tot: din 3862 cor. cât e pretensiune la particulari, abia s'a depurat 170 cor., ear' din 2114 cor. a comunelor, 230! Fondul protopresb. la finea 1903 e: 16.276 cor. 35 b., din cari 10.000 realități, 199 cor. 03 b. bani gata, 426 cor. 32 b. în recuizite — ceialaltă pretensiuni pe afară. Avea curată arată o creștere de cor. 428.25.

Societatea „Crișana“ a dăruit și în acest an 400 cor. acestui fond.

Averile bisericesti-școlare laolaltă sunt cor. 535.096.69, din care 161.676 sunt edificile bisericesti. Față de trecut o creștere de 9258 cor.

În fine protopresbiterul cere întreprinderea sinodului față de comunele bisericesti, ca se-i plătească taxele cu cari sunt datoare legal, căci sunt comune cari de 20 ani de când funcționează, nu i-au plătit nici un fel de competențe și taxe ori diurne ce i-se cuvin, așa că socotind unele și altele, d-sa e scurtat cu sume foarte mari în pretensiunile sale.

Face amintire de multele servicii gratuite ce a împlinit și împlinește în diferite funcțiuni publice de înteles bisericesc și școlar, de ajutoarele materiale ce însuși a întins comunelor unde a fost lipsă, de sumele însemnate ce a dat din al său, când tractul nu-și putea plăti interesele după datoria cutare, ba a abzis de mari pretensiuni față de tract, ani și ani de zile, numai ca aceasta să poată coperi macar alte nevoi, — dar ca să mai abzică acum și de diurnele și taxele ce le are la comune, nu mai poate. Și fac acelea peste 3000 cor. Cere deci întreprindere ca să și-le poată încassa.

Sinodul a luat hotărîrea, că episcopia se autorizeze pe un avocat să provoace pe toți restanțierii față cu fondul protopresb. ca în timp de 30 zile dela primirea convocării, să-și reguleze datoriile față de fond, ear' cari nu vor urma convocării să fie siliți pe cale legală civilă la împlinirea datoriințelor lor. Parochiile se obligă de nou să plătească protopresbiterului taxele și competențele sale satorite. După-ce se va fi depurat datoria de pe casele protopresbiterale, protopresbiterului i-se dă cuartir liber în acele case.

S'a mai stabilit budgetul tractului pe 1904 și apoi sinodul a fost încheiat în bună ordine și frățească înțelegere, cu ovațiuni la adresa de toți stimatului și iubitului protopresbiter Vașile Dămian.

Spicuitor.

NOUȚĂȚI

Di Dr. George Măcelar, unul dintre însufleții tineri cari au întemeiat ziarul nostru „Libertatea“, — a depus cu succes esamenul de avocat înaintea camerei din Tergul-Murășului, — și își deschide cancelaria advocațională în Mercurea.

Îl felicităm și îi dorim cea mai strălucită carieră!

La „Ardeleana“ dela 1 Maiu orele de cancelarie sunt dela 7 $\frac{1}{2}$ dim. până la 1 $\frac{1}{2}$ l. După-amiaz e închis. Numai Vinerea și Sâmbăta e ca pânăci, și după-amiaz.

Listele electorale provizorii sunt espuse spe vedere din 5—15 Maiu!

Învățătorii gr.-or. din tr. Oraștiei sunt adunați în 6.78 Maiu la Oraștie în conferență. Vom rapora.

Teatru german binecunoscut publicului din Oraștie, trupa cu bun renume Bauer din Sibiu, vine pentru un ciclu de 12 reprezentațiuni la Oraștie. Mercuria viitoare va da prima reprezentațiune în sala „Transilvania“.

Harnicii Românași. „Luceafărul“ din Pesta are în numărul său mai nou următoarea notiță: Ni se scrie din München, o știre, care trebuie să ne bucure pe noi Români. Departe, printre streini, doi tineri români, luând calea practică și mănoasă a meseriașilor, și-au atras lauda și admirația cunoscătorilor.

Primul e dl Ladu, din Reghinul-săsesc, pictor decorator de mare merit, cu o voință de fer, a eșit al II la concursul de măestrie al orașului!

Al doilea e dl George R. Brassai, din Oraștie. Dsa escează în timplăria secesională de lucs și în genul „intarsia“. Desenele și schițele dsale i-au atras laudele profesorilor. Multe originale de ale dlui Brassai au fost clasate ca model pentru fabrică. După trei luni, luându-și diploma, se va stabili în orașul natal. Pe noi nu pot decât să ne bucure veștile acestea, — căci vedem tinerii noștri români apucând un drum, care îi va scoate mai curând la bun liman.

I. B.

Catedrala din Sibiu. În 25 Aprilie n. consistoriul arhidieceșan din Sibiu a ținut ședință plenară extraordinară, la care au luat parte toți membrii din Sibiu și 4 membri esteri. S'a decretat:

a) Să se angajeze firma „Zeiser și Kobiger“ din Viena cu facerea candelabrelor pentru catedrala din Sibiu;

b) Pentru lucrările de sculptură a admis concurență restrânsă între frații Busuioc, Bobic, Petuțiu, Pișlea Elges și Heine, cari după părerea juriului au prezentat schițe mai corespunzătoare;

c) Pentru pictură a decis să invite pe profesorul Octavian Smigelschi, ca să facă pe lemn de teiu o piesă pentru iconostas și pe cupolă în interiorul bisericii o schiță în mărime naturală și fiind aceste esaminate de juriu și aflate corespunzătoare, să se încheie contractul cu profesorul Smigelschi, deocamdată numai pentru pictarea iconostasului și a cupolei.

(„T. R.“)

Plata canonicilor români gr-cat Cetim în „Gazeta de Duminecă“: Sunt mai bine de 50 ani, de când s'au înființat episcopia Gherlei și a Lugojului. La înființare plata unui canonic s'a ficsat în 2160 coroane, ear a preposițului în 3600 coroane. De atunci până azi nimenea nu și-a mai adus aminte de îmbunătățirea acestor plăți destul de miserabile în proporțiune cu starea socială a anului canonic!

În anul acesta ambele capitule au dat un memorandum în această afacere, cerând dela guvern ridicarea plăților. Guvernul n'a adus un decis hotărât, dar a asemnat deocamdată o întregire de câte 500 cor. pentru fiecare canonic ori a cerut dânsul ori nu.

Monument împăratului Traian. În România sa constituit un Comitet pentru ridicarea unui mare monument împăratului Traian pe cea mai mare piață din Braiila. Acest comitet a chemat din Italia pe sculptorul român T. D. Pavelescu și l-a însărcinat cu esecutarea acestei lucrări. Monumentul va fi de bronz și va avea o înălțime de 7 metri.

Logodnă. Dl Alexandru Iancu, originar din Sécărămb, inginer la mare societate austro-ungară de căi ferate, își anunță logodna sa cu d-ra *Stefania Bubenitsek* din Surduluc-mare. Dorim din inimă cea mai deplină fericire!

Mulțămită. Subscrisul în numele comitetului și a poporului gr.-or. din comuna bisericescă Bobalna, îmi țin de plăcută datorința a aduce și pe această cale cele mai adânci mulțămite episcopului nou *Nicolae Fieru*, care în simțul de jertfă față de lăcașul lui Dumnezeu a procurat pe seama bisericii noastre 4 candelabruoase de argint în valoare de 25 coroane. Bobalna în 4 Aprilie 1904 s. n. *Petru Lula*, paroch gr.-or.

Convocarea dietei. După-cum se știe dieta ungară a fost închisă, la dorința guvernului Tisza, prin rescript preainalt, căci îi era incomodă în chestia grevei dela trenuri. Acum se vestește că ea va fi deschisă de nou la finea săptămânii acesteia. În una din întâiele ședințe ale ei vor fi aleși membrii delegațiunii ungare. Delegațiunea austriacă e deja aleasă.

Intrunirea delegațiunilor se va face în 16 Maiu n., de astă-dată în Budapesta.

După împlinirea formelor de lipsă dieta se va apuca numai decât de censurarea budgetului pe anul curent.

Concert în Sebeșul-săsesc. Reuniunea „Andreiană“ a meseriașilor și comeraiților români din Sebeșul-săsesc aranjază la 6 Maiu st. n. (ziua de St. Giorgiu) concert în pavilionul de vară de la hotel „Central“ din Sebeșul-săsesc.

S'a făcut o prorocie rusească despre rézboiul ruso-japonez. În Kronstadt ci-că trăește un preot bătrân, căruia poporul rus îi atribue putere de profeție și de a face minuni. Întrebat despre soarta rézboiului ruso-japonez, preotul Ioan, căci așa i-e numele, a spus că rézboiul va dura cel puțin 25 ani, (?) va curge sânge rusec și șiroaie și Rusia va fi silită să înarmeze chiar și pe moșnegii țerei, spre a ținea pept cu rasa galbenă, de oare-ce China se va alia cu Japonia contra Rusiei. La sfârșit tot Rusia va învinge și va stăpâni peste întreagă China!...

Petrecri la sate.

Cu bucurie observăm, că concertele și producțiile musicale se tot sporesc și la noi Români. Mulțămită zelului Reuniunilor de cântări din diferitele centre culturale. Ar fi o așteptare dreaptă ca numărul Reuniunilor de cântări să fie cât mai mare, știută fiind însemnătatea muzicii pentru dezvoltarea culturală peste tot.

Dacă inteligența noastră dela orașe simte trebuința momentelor de desfătare sufletească, cu atât mai bine venită e aceasta la sate la poporul de jos, la care cântarea e mijloc foarte bun de educare și convenirile bine întocmite sunt prilejuri a-l face să mai uite cele nevoi, și îl apropie de conducătorii și bine voitorii săi naturali. Petrecrile dela sate pot aduce mari câștiguri întregii noastre cauze naționale.

O direcție poate nu tocmai nimerită au avut aceste petrecri până acum. Să aranjau petrecri și la sate cu caracter prea pe domnie întru cât poporul

era eschis dela producțiunii. Azi, când avem cântări împrumutate dela popor și armonisate de artiștii noștri, când avem o tinerime trecută prin școala populară, preotul și învățătorul își pot alege debutanții petrecerilor populare chiar din mijlocul poporului și vor atrage mai tare întreg poporul la producțiile acestea.

În firul astor fel de petreceri va veni apoi preotul și învățătorul cu disertațiuni potrivite cu trebuințele poporului.

Inceputul petrecerilor populare cu debutanți din popor s'a făcut. Un pas bun în această direcție s'a făcut și în comunele *Binfinți* și *Pricaz*, unde învățătorul Ioan Vlad cu sătene și săteni de a-i săi, a aranjat la Dumineca Tomii și a Mironosișelor frumoase petreceri cu cântece și cu piese pentru popor. Vrednicește laudă dl inv. I. Vlad, care dovedește mult zel întru a instrua tineretul.

Cei-ce au aranjat aceste petreceri pot avea deplină mulțumire în interesul și veselia văzută la popor cu aceste privilegii. Și poate fi un bun indemn pentru toți învățătorii a urma și a deservîși începuturile acestea.

Tineretul eșit din școală învață și rolurile pieselor populare, dedându-se astfel a urma și mai departe cartea și a se interesa de ce se mai află prin cărți. Învață cu drag și frumoasele cântări smulse din sufletul plin de poezie al Românului.

Privite însă și din punctul de vedere amintit, că preotul și învățătorul poate prinde aceste privilegii arătându-se și el cu știința sa în mijlocul poporului strâns la sărbătoare, și prin vre-o disertațiune să-l învețe ceva nou și bun, — apoi petrecerile populare bine plănuite, cu debutanți din popor, pot fi recomandate călduros atențiunii tuturor acelor cari sunt chemați a povățui poporul și a-l introduce în progres!

Lășă

Își împlinesc datoria.

Hetur, April 1904.

D-le Redactor!

Comuna Hetur e comună meste-cată, locuitorii ei sunt în mai mare parte sași, ear ceialalți Români.

Rămășițe a foștilor iobagi, Români de aici au avut a suferi multe. Își poate închipui ori și cine prin câte peripeții au avut a trece, când numai înainte cu vre-o douăzeci de ani, aici acuși nu se știa de școală la Români! Iar biserica nici cum nu era destul de potrivită timpului și trebuințelor.

Azi însă și Români din Hetur au ajuns la bucuria de a avea biserică și școală în regulă, și parochul Ambrosiu Tătar, un om zelos, predică aproape în fie-care Duminecă poporului, arătându-i prin exemple mijloacele prin cari poate ajunge la bunăstare!

Afară de aceasta fi îndeamnă să aboneze ziare, așa că acum pot fi cete în comuna noastră 6 ziare românești; „Gazeta“ „Tribuna“ „Libertatea“, „Telegraful Român“, „Poporul Român“, „Foia Poporului“.

Ca învățător avem pe Nicolau Hamsea din Glimbav, care arată rezultate îmbucurătoare cu școala, aranjează reprezentațiuni teatrale și a făcut începutul unei biblioteci școlare.

De aceea ponorul nostru din Hetur, față de acești conducători e cu dragoste, zicând cu plăcere că sunt oameni ce „Își împlinesc datoria“, — despre ce eu am aflat de bine a vesti și publicul prin foia dvoastră. Cu D-zeu înainte!

Cor.

Insertiuni și Reclame

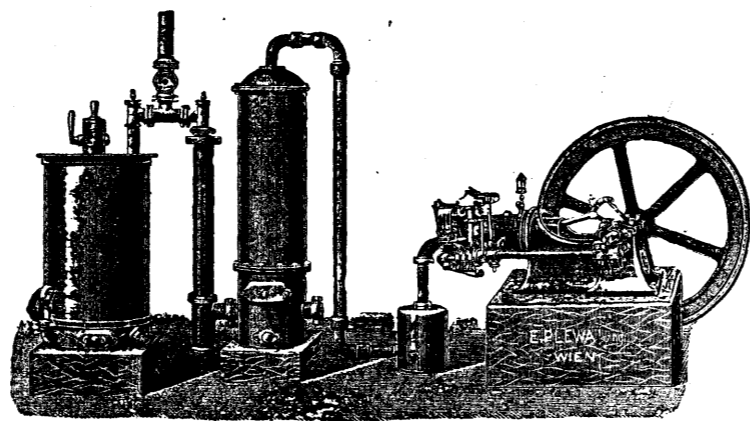
cu prețuri moderate se primește spre
publicare la ziarul
„LIBERTATEA“

B. DÉNES, BUDAPESTA

VI. Váci körút 61.

representantul și depositul general pentru Ungaria,
a fabricii ces. reg. privilegiate de mașini și motoare,
a inginerului *E. Plewa*, succe-

— sorul firmei *Brauner și Klasek*
— *Motoare de benzin, gaz, petrolu și vapor,*
2—100 PH., locomobil de benzin și petrolin 2—20 PH.

— Tot aceieași motoare provăzute cu arangement pne-
tru gaz sugativ, reduc cheltuelile de fiecare putere de cal
pe oră cu 2—3 fileri!

Prețuri ieftine și condiții de plată favorabile!

— Catalog gratis și franco. —

o Să primesc reprezentanți solizi în provincie. o

CÂND

VENIȚI LA ORĂȘTIE

nu uitați a cerceta

pentru trebuințele ce aveți D-Voastră următoarele firme:

Depositul de haine gata și
mare croitorie vieneză
alui
SIMION CORVIN jun.
drumul țerii.

Prăvălia de manufactură
și deposit de păpuți gata alui
GEORGE BACIU
în piață.

Prăvălia de manufactură
alui
ION LĂZĂROIU
în piață.

Noua prăvălie mixtă
a lui
IOAN ROB
piața-poliției.

Primul depou de pește sărat de
toate sortele, alui
VASILIE N. BIDU
în Orăștie.

În atelierul de păpucărie
a lui
IOAN BUDOIU
Drumul-țerii.

Măcelăria lui
SIMION CĂRPINIȘAN
în Piața-mare.

Cel mai elegant atelier de frisat,
și tuns alui
IOAN ANDRESCU
piața-poliției.

Măcelăria lui
AUREL PAPIU
piața poliției.

Institut funebral
BARCSI J. și G. BRASSAI
în Orăștie.

Atelierul de măsar (têmplar)
și deposit de mobile și cosciugnri
alui
DUMITRU MARTIN
str. Căstăului

Croitoria lui
IOAN MUNTEAN
drumul țerii

Atelierul de păpucărie
alui
ION LĂZĂROIU
drumul țerii.

Ferăria lui
ILIE LĂDARIU
Drumul-țerii (l. bis. gr.-or.)

Atelierul de păpucărie
alui
IOAN VĂRMĂGEAN
lângă spitalul mil.

Rotăria lui
NICULAE FILIMON
dr. țerii (l. bis. gr.-or.)

Atelierul de păpucărie
alui
IOAN TOMUȚA
piața-poliției.

Atelierul de păpucărie
alui
ANDREI CARAȘCA
Str. Berăriei

Toată cheltuiala 35 fl.

Taxa de răspuns : 35 fl.

NOUȚATE!

Cine are

Moșie, _____

Păduri, _____

Băi (mine) _____

Scălzii _____

Hotel, _____

Isvor mineral, _____

Întreprindere, _____

Case, _____

Mori (cu aburi, cu apă), _____

Fabrică, _____

sau ori-și-ce fel de altă întreprindere, și vrea
să vîndă ori să cumpere, sau să exarîndeze,

să se adreseze la _____
„Evidența cursului de
imobile“, a subscrisului.

La scrisori, în cari se pune
mărcă postală de 35 fl.
se dă ori-și-cui răspuns cu
informațiune! — Adresa:

Atât cumpărarea, cât și
vînderea, prin Evidența mea,
este foarte înlesnită!

Carol Gross,
Orăștie, Str. Dealului,
Nrul 11.

Înștiințare.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratu-
lui public, că în depositul meu se găsește

Bere „Dreher“ de Martie și malata

în sticle zilnic proaspet umplute, care
pentru gustul seu plăcut și cuprinsul seu bogat,
e tare răspândită.

Aceste beri nu sunt a să confunda cu be-
rile bavareze de provință, deschise ori
negre, bock.

Doresc să atrag încă luarea aminte a Onor.
Public asupra faptului, că mi-am câștigat dreptul
exclusiv de a vînde

apa de masă „Borszék“

cea cu renume universal, pe teritorul Orăștiei.

Comandă atât pentru bere,
cât și pentru apă, sunt a să
adresa la depositul meu
(Szászváros, Str. cetății 11-13)

Cu stimă

David Scharer.

4—6

„TIPOGRAFIA NOUĂ“

în Orăștie

provăzută cu cele mai noue și elegante
soiuri de litere, — se ofere Onor. Public
pentru tipărirea de cărți, broșuri, foi,
anunțuri, invitări, placate, și ori-ce
alt soi de tipărituri.

Numărul de față al foii »LIBERTATEA«,
tipărit în „Tipografia Nouă“ presintă și el
în parte bogăția și variația caracterelor de
care dispune.

Prețuri moderate! ✱

✱ Executare repede!